

Małopolska 2030:
Małopolanie

Diagnoza demograficzna

Małopolska na tle Polski

Diagnoza demograficzna **Małopolska na tle Polski**

Kraków 2026

Autor opracowania

Andrzej Binda

Wydawca

Województwo Małopolskie

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Departament Rozwoju Regionu

Małopolskie Obserwatorium Rozwoju Regionalnego

ul. Wielicka 72A, 30-552 Kraków

tel. +48 12 29 90 900, fax +48 12 29 926

Korekta tekstów, opracowanie graficzne, skład publikacji

Firma Reklamowa Graf Media

Zdjęcia

magnific.com, dreamstime.com

Opracowanie w wersji elektronicznej dostępne na stronie

www.obserwatorium.malopolska.pl

ISBN 978-83-68801-08-8

Egzemplarz bezpłatny.

Przy publikowaniu danych z opracowania prosimy o podawanie źródła.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej

w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

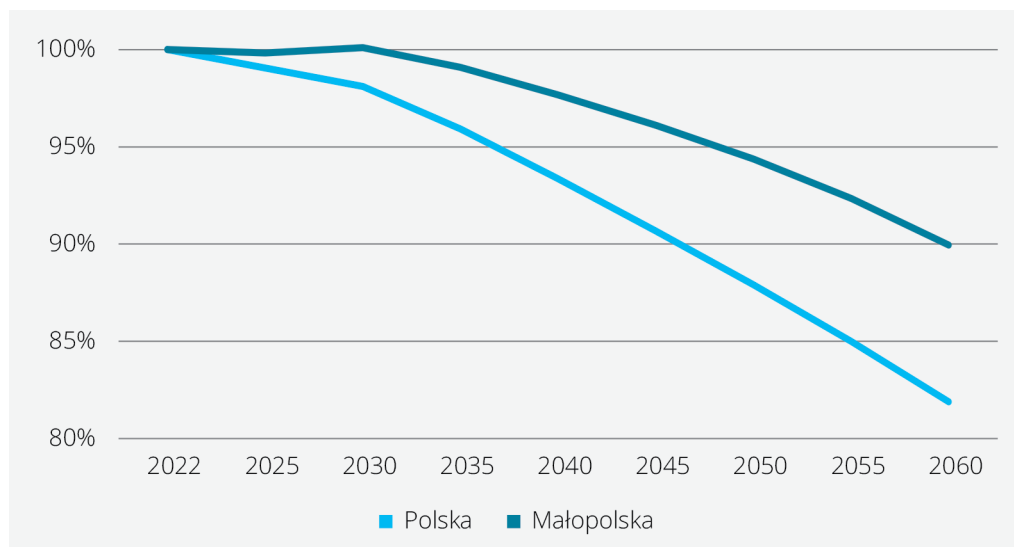
MAŁOPOLSKA

Diagnoza demograficzna

Zagrożenia demograficzne w Polsce zaczęły być widoczne jeszcze pod koniec ubiegłego stulecia. Już wówczas demografowie i statystycy kreślili niezbyt optymistyczne wizje rozwoju kraju w kolejnych dziesięcioleciach.

Niestety, **pesymistyczne prognozy** spełniają się w pełni, niosąc ze sobą szereg niekorzystnych zmian struktury demograficznej. Ubytek ludności Polski – w tym również ludności Małopolski – pogłębia się z roku na rok, a sytuacji nie poprawia nieco wolniejsze tempo ubytku ludności w województwie małopolskim.

Wykres 1. Prognozowana dynamika zmian liczby ludności Polski i Małopolski do 2060 roku w porównaniu do stanu z 2022 roku

Źródło: GUS, *Prognoza ludności na lata 2023–2060*.

Publikowane przez ONZ prognozy ludności świata przyjmują, że do 2100 roku ludność Polski skurczy się do około 26 mln.

Postępujące **procesy demograficzne** przynoszą przeobrażenia nie tylko bezpośrednio w zakresie liczby ludności ogółem, ale zmianie ulega również jej struktura. Przede wszystkim dzięki postępowi medycyny, zmianie stylu życia, nawyków żywieniowych i szeregu innych czynników wydłużył się okres życia statystycznego Polaka/Polki – od 58,6 lat w 1950 roku, 69,8 lat w 2000 roku, prognozowane 77,7 lat w 2050 roku, 83,7 lat w 2100 roku, po około 100 lat w 2300 roku¹.

W efekcie **w strukturze społecznej coraz większy udział mają seniorzy**, posiadający odmienne potrzeby w porównaniu do innych grup wiekowych. Równocześnie będą wzrastać koszty utrzymania tej grupy społecznej przez osoby pracujące. O ile w 1998 roku w nowo utworzonym województwie

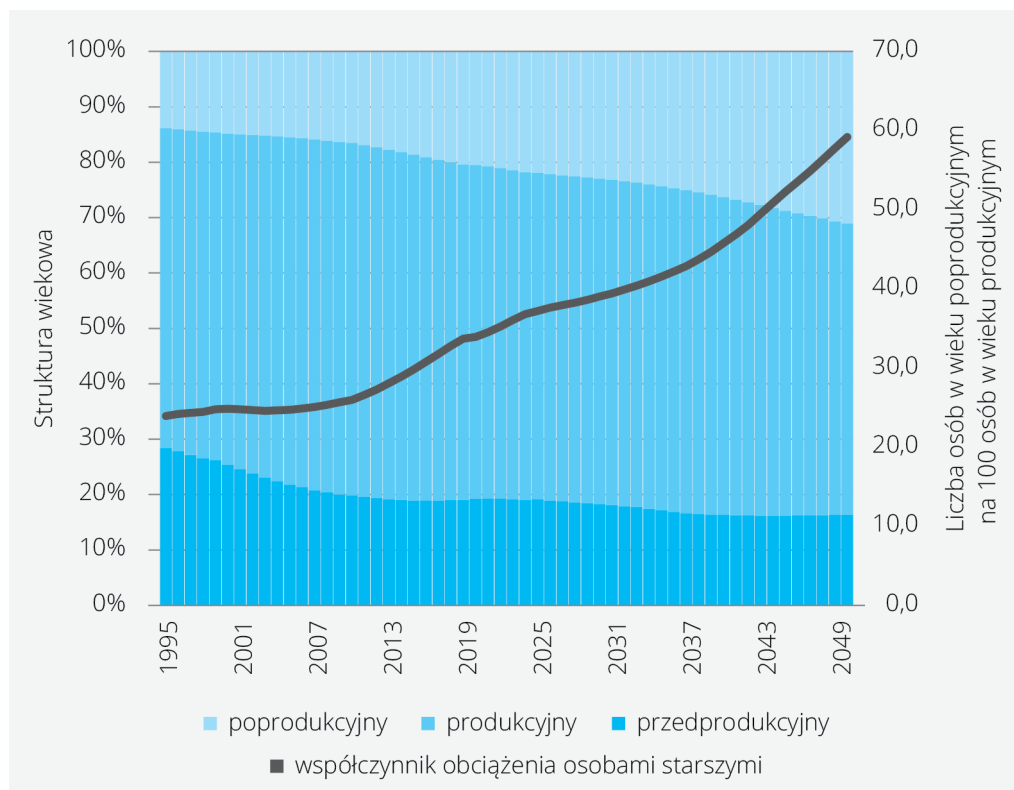

¹ https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_2002_world_population_to_2300.pdf

małopolskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadają 24,5 osób w wieku poprodukcyjnym, w 2024 roku wskaźnik ten osiągnął 36,8, to za kolejne dziesięć lat wskaźnik będzie oscylował w granicach 42, a za dwadzieścia lat na każdego „emeryta” będą przypadać dwie osoby.

W kolejnych latach niekorzystne procesy demograficzne będą się pogłębiać w wyniku przechodzenia wyżów demograficznych z lat 80. XX wieku oraz z początku XXI wieku do coraz starszych grup wiekowych.

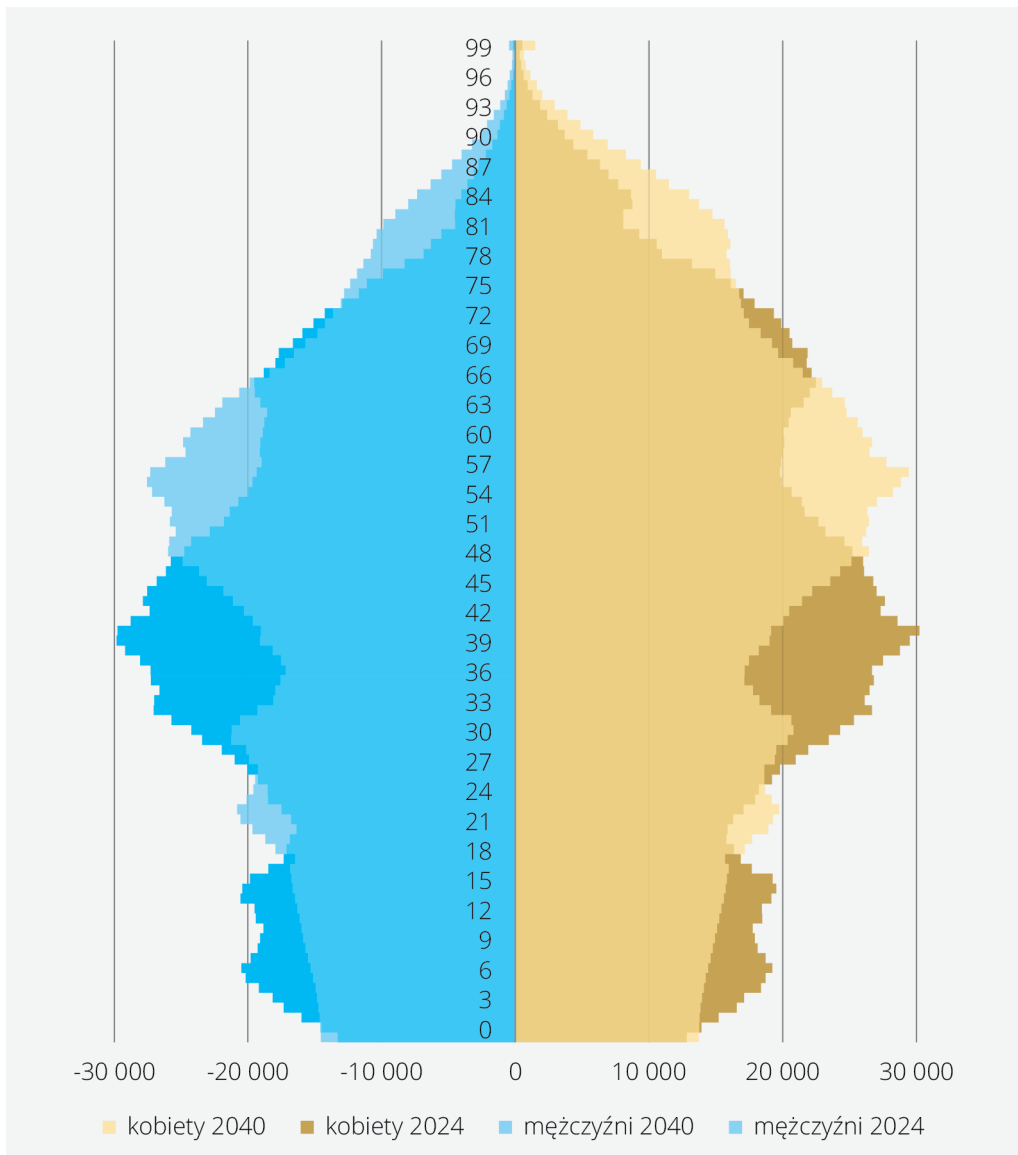
Wykres 2. Struktura ludności Małopolski według grup wiekowych i współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym w latach 1995–2060

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres 3. Piramida wieku ludności Małopolski w 2024 i 2040 roku

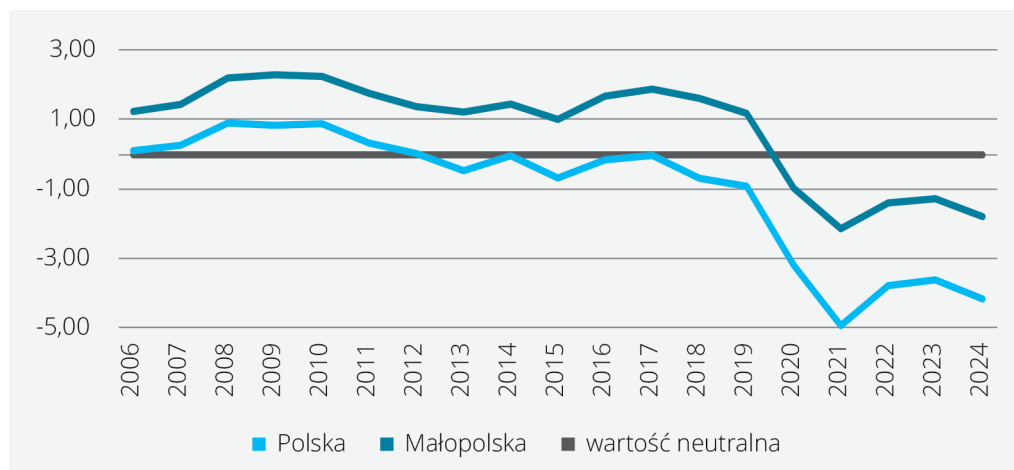
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bezpośrednią przyczyną ubytku ludności jest malejący przyrost naturalny, czyli różnica pomiędzy liczbą urodzeń a liczbą zgonów. Ujemny przyrost naturalny wystąpił w województwie małopolskim w okresie pandemii, osiągając swoje ekstremum w 2021 roku (w przeliczeniu na 1000 mieszkań-

ców przyrost naturalny wyniósł wówczas -2,17) i od tego czasu nie osiągnął już wartości nieujemnej. W 2024 roku odnotowano ubytek ludności w ruchu naturalnym na 1000 mieszkańców w wysokości -1,82. Sytuację nieco ratują migracje, gdyż saldo zameldowań i wymeldowań do województwa małopolskiego jest dodatnie, aczkolwiek już nie rekompensuje ubytku naturalnego.

Zmiany demograficzne dotyczą całej Polski, chociaż z różnym natężeniem. **Natomiast trendy są jednakowe we wszystkich województwach.** Małopolska odstaje od średniej krajowej *in plus*, ale jest to jedynie odroczenie w czasie. Przykładowo – przyrost naturalny w Małopolsce jest trwale ujemny od 2020 roku, podczas gdy w całym kraju bariera ta została przekroczona 7 lat wcześniej.

Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i Małopolsce w latach 2006–2024

Źródło: GUS BDL.

Problem przyrostu naturalnego, przy dość stabilnych wskaźnikach zgonów oscylujących w okolicach 10 zgonów na 1000 mieszkańców w ciągu roku, sprowadza się do spadającej liczby urodzeń. Wpływają na niego dwa czynniki: **malejąca liczba kobiet będących w wieku rozrodczym**, czyli

w wieku 15–49 lat, oraz **zmniejszająca się skłonność do posiadania dzieci**. Statystyki wskazują na poważne zagrożenie wynikające zarówno z ubytku liczby kobiet w tej grupie wiekowej, jak i z ich malejącego udziału w liczbie kobiet ogółem. Faktem jest, że już w 2030 roku potencjalnych matek będzie o przeszło 36 tys. mniej niż obecnie, w 2040 roku ponad 130 tys. mniej, a w 2050 roku niemal 200 tys. mniej.

Tabela 1. Dynamika zmian liczby kobiet w wieku rozrodczym oraz ich udział w populacji kobiet ogółem w procentach

Wyszczególnienie	2015	2020	2024	2030	2035	2040	2050	2060
	Dane rzeczywiste			Dane prognozowane				
Udział kobiet w wieku rozrodczym w liczbie kobiet ogółem	47,8	46,6	45,8	43,6	41,3	39,1	36,6	36,0
Dynamika zmian (2015=100)	100,0	99,1	97,5	93,1	87,6	81,7	74,0	69,4

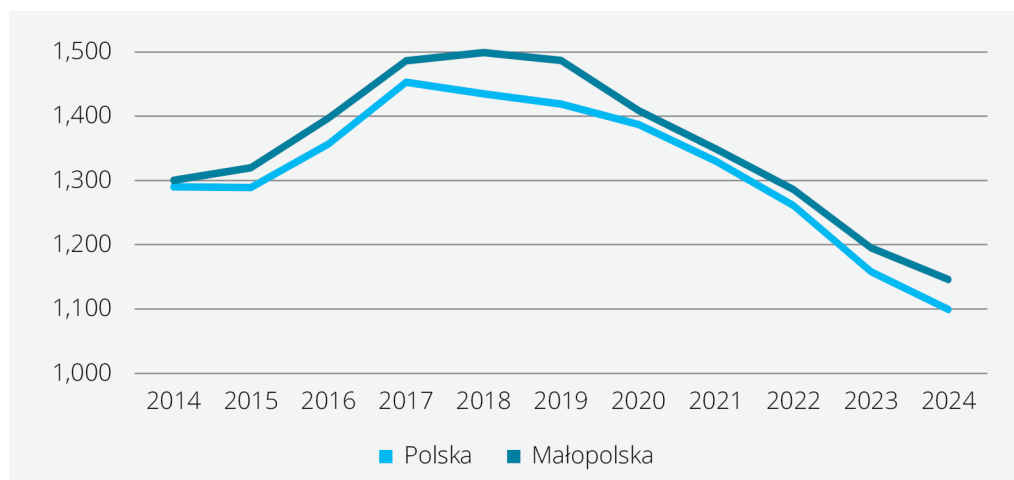
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Niemożliwe jest formułowanie absolutnych twierdzeń dotyczących podejmowania strategicznych decyzji życiowych przez młodych ludzi. Zdarza się, że w ramach jednej drogi życiowej kluczowe momenty tego samego typu są wywołane przez zupełnie inne czynniki, które miały bardzo duży wpływ na dalsze analizy decyzji prokreacyjnych. **Nie sposób jest podzielić ludzi na tych, którzy podejmują i na tych, którzy nie podejmują decyzji prokreacyjnych².**

² K. Stępniaik, *Decyzje prokreacyjne młodych Polaków w zmieniającym się kontekście kulturowym*, praca doktorska, UJ Wydział Filozoficzny, Kraków 2018, <https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/9ae2be44-a797-44b9-9765-338987b61eb3/content>

Skłonność do rodzenia dzieci w wymiarze deklaratywnym od rzeczywistych działań prokreacyjnych istotnie się różni. Dlatego w tym przypadku najlepszym miernikiem jest wskaźnik dzietności kobiet, czyli w skrócie liczba dzieci, które urodzi przeciętna kobieta w całym okresie rozrodczym (15–49 lat). Przyjmuje się, że zwykła zastępowalność pokoleń wymaga wartości wskaźnika na poziomie 2,2. W skali kraju taki poziom był osiągnięty w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku. W Małopolsce w momencie utworzenia województwa w 1998 roku wartość ta pozostawała znacznie poniżej wskazanego minimum.

Wykres 5. Współczynnik dzietności kobiet w Polsce i Małopolsce

Źródło: GUS BDL.

Badaniem przyczyn, stawianiem hipotez i proponowaniem rozwiązań zajmowali się najlepsi polscy demografowie, zorganizowano m.in. trzy Kongresy Demograficzne, powołano Rządową Radę Ludnościową, a w 2021 roku została opracowana „Strategia Demograficzna 2040”³, którą wprowadzono uchwałą nr 224 Rady Ministrów z dnia 15 listopada 2022 roku.

³ M.P. z 2022 roku, poz. 1196.

Podejmowane do tej pory wysiłki – zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym czy lokalnym – nie przyniosły oczekiwanych efektów, w najlepszym razie spowolniły nieco niektóre procesy przy równoczesnym bardzo wysokim zaangażowaniu finansowym. Szeroko reklamowany program „Rodzina 500 plus”, który wszedł w życie 1 kwietnia 2016 roku, w pierwszym roku po wprowadzeniu przyniósł wzrost wskaźnika urodzeń na 1000 ludności w skali kraju z 9,95 do 10,46 (w Małopolsce z 10,76 do 11,27), lecz w kolejnych latach zaczął systematycznie spadać. Podniesienie stawki wsparcia do 800 zł na dziecko nie zaowocowało widoczną poprawą w zakresie przyrostu naturalnego, chociaż wyraźnie ograniczyło skalę ubóstwa skrajnego w Polsce.

Wracając do drugiej przesłanki wpływającej na spadek przyrostu naturalnego, czyli malejącej skłonności do posiadania dzieci, należy wymienić kolejne dwie bariery:

- natury obiektywnej, tj. brak możliwości posiadania potomstwa;
- natury subiektywnej, czyli brak chęci posiadania potomstwa.

Do **braku możliwości** w pierwszym rzędzie należy zaliczyć **niepłodność**. Według informacji Ministerstwa Zdrowia w krajach wysoko rozwiniętych niepłodność dotyczy 10–16% par w wieku rozrodczym. W Polsce z niepłodnością mierzy się 1–1,5 mln par, czyli aż 20% społeczeństwa w wieku rozrodczym.

Przekładając te założenia na poziom województwa małopolskiego, trzeba przyjąć, że **w Małopolsce problem ten dotyka około 100 tys. par**. Prowadzone badania wskazują, że przyczyny niepłodności występują w równym stopniu po stronie każdego z partnerów (40% kobiety, 40% mężczyźni) oraz obydwu stron jednocześnie (20% par dotkniętych niepłodnością). Nie wszystkie pary dostrzegają ten problem, stąd statystyki leczonych na niepłodność znacznie odbiegają od przytoczonych szacunków.

Również do tej pierwszej bariery należy zaliczyć często wskazywany problem **braku partnera/partnerki**. Odwołując się do informacji prasowych⁴, można uznać, iż problem dotyczy około 40% ludności w wieku 20–39 lat, natomiast w badaniach przeprowadzonych w Małopolsce wśród młodzieży w wieku 19–29 lat⁵ problem ten wskazało 31% respondentów.

Dużo dokładniej zostały przebadane **przyczyny odraczania posiadania dzieci**. Przeprowadzono dziesiątki różnego typu ankiet, wywiadów, badań jakościowych i ilościowych, na różnych próbach, przy zastosowaniu rozmaitych technik badawczych. Temat ten jest zatem gruntownie przebadany, problemy zostały zidentyfikowane, zaproponowano też działania zaradcze zarówno na szczeblu krajowym, jak i lokalnym. Ich pełny wykaz został zawarty w cytowanej wcześniej „**Strategii Demograficznej 2040**” zawierającej cel główny, trzy cele szczegółowe, kierunki interwencji oraz planowane działania. Ograniczając się do trzech pierwszych poziomów, w „Strategii Demograficznej 2040” jako cel główny przyjęto: **Wyjście z pułapki niskiej dzietności i zbliżenie się do poziomu dzietności gwarantującego zastępowalność pokoleń**.

I cel szczegółowy: **Wzmocnienie rodziny** – zawiera 5 kierunków interwencji:

1. Zabezpieczenie finansowe rodzin.
2. Wsparcie w zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych rodzin.
3. Wsparcie trwałości rodzin.
4. Popularyzacja kultury sprzyjającej rodzinie.
5. Wzmocnienie współpracy z III sektorem i innymi podmiotami działającymi na rzecz rodziny.

⁴ <https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,31649382,poziom-dzietnosc-w-polsce-jest-beznadziejny-polki-chca-rodzic.html>

⁵ Ł. Cywiński, G. Foryś, R. Marzęcki, *Młoda Małopolska. Relacje ze światem instytucji, materialne warunki życia, postawy i wartości młodych mieszkańców Małopolski*, UKEN we współpracy z UMWM, Kraków 2025.

II cel szczegółowy: **Znoszenie barier dla rodziców chcących mieć dzieci**
– także zawiera 5 kierunków interwencji:

1. Rozwój form opieki nad dziećmi.
2. Rozwój rynku pracy przyjaznego rodzinie.
3. Poprawa jakości i organizacji edukacji.
4. Rozwój opieki zdrowotnej.
5. Rozwój infrastruktury i usług potrzebnych rodzinom.

III cel szczegółowy: **Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk**
– ma tylko 2 kierunki:

1. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu centralnym.
2. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk na szczeblu samorządowym.

Ten ostatni kierunek określa następujące działania:

- a. Wypracowanie zaleceń do tworzenia lokalnych strategii na rzecz rodziny.
- b. Upowszechnianie dobrych praktyk (Biała Księga).
- c. Wspieranie powstawania i rozwoju lokalnych inicjatyw tworzących kulturę sprzyjającą rodzinie i budujących tożsamość lokalną.
- d. Inicjowanie i animowanie współpracy i partnerstwa na obszarach powiązanych wyzwaniami demograficznymi.
- e. Podnoszenie kwalifikacji kadr samorządowych w zakresie rozwiązywania problemów demograficznych, w tym współpraca z Narodowym Instytutem Samorządu Terytorialnego.
- f. Włączanie w planowanie i realizację działań na rzecz zmian demograficznych aktywnych lokalnie podmiotów publicznych, organizacji pozarządowych, ruchów obywatelskich, związków wyznaniowych, związków zawodowych, pracodawców i ich zrzeszeń oraz instytucji naukowych.

Na początku dobrze jest zastanowić się, jak zagadnienia prokreacji wpisują się w system wartości młodych ludzi. **Posiadanie i wychowywanie dzieci nie stanowią powszechnie podzielanych wartości wśród młodych Małopolan** (19–29 lat). W ten sposób cel swojego życia określa 19,4% badanych (respondenci mogli wskazać jednocześnie pięć celów życiowych), co lokuje to wyzwanie dopiero na 10. pozycji z listy wartości i celów, do których dążą młodzi Małopolanie. Wśród bardziej istotnych dla młodych Małopolan **celów życiowych** są m.in.: ciekawa i dobrze płatna praca (51% wskazań), udany związek z inną osobą (46%), zachowanie dobrego zdrowia (38%), spokój, brak zmartwień i stresów (37%) czy też własny rozwój i samodoskonalenie (36%).

Powyższe może zatem sugerować relatywnie **słabą motywację młodych ludzi do posiadania dzieci**. Jest ona słabsza u mężczyzn niż u kobiet. Posiadanie i wychowywanie dzieci jest jednym z pięciu najważniejszych dążeń dla 23,5% kobiet i tylko 15,6% mężczyzn. Również miejsce zamieszkania istotnie różnicuje te motywacje. W Krakowie stanowi to ważny cel życiowy 11,3% badanych, w innych miastach – 16,5%, a na wsi aż 30,8%⁶.

Bariery natury subiektywnej na ogół ukryte są pod całą listą problemów, wynikających w większości ze zmian kulturowych, społecznych lub ekonomicznych, obserwowanych także w krajach Europy Zachodniej 20 lat wcześniej. W dużej, a może nawet przeważającej części przedstawione zachowania podyktowane są próbą utrwalenia istniejącego stylu życia, który uległby zmianie wraz z pojawieniem się potomka. Można do nich zaliczyć:

- opóźnianie zawierania małżeństw;
- opóźnianie decyzji o posiadaniu potomstwa – problem gniazdownictwa – opóźnione decyzje o separacji młodych od rodziny pochodzenia;

⁶ *Ibidem*.

- rosnąca liczba rozwodów i separacji;
- upowszechnianie się alternatywnych form życia rodzinnego (koha-bitacja, życie w pojedynkę, monoparentalność);
- rosnąca popularność modelu bezdzietności z wyboru;
- rosnący egalitaryzm rodzin;
- zanik niektórych funkcji rodziny kosztem dowartościowania innych;
- przemiany rodzin pod wpływem migracji (np. długotrwałe wyjazdy jednego z partnerów w celach zarobkowych);
- powstawanie rodzin transnarodowych (obawa stygmatyzacji w społeczności lokalnych).

Pytania skierowane bezpośrednio do respondentów zweryfikowały listę przyczyn do wersji nieco uproszczonej, przewijającej się przez większość dostępnych artykułów czy opracowań. Każda ze wskazanych przyczyn znajduje jednocześnie swoje potwierdzenie, jak i zaprzeczenie w opinii analityków, ale najistotniejsze są wskazania samych respondentów.

Ponownie powołując się na ostatnie **badanie „Młodych Małopolan”**, odpowiedzi respondentów pozwoliły na uszeregowanie przyczyn według liczby wskazań. Zdaniem osób najbardziej zainteresowanych tematem potencjalni rodzice najbardziej obawiają się:

- trudności finansowych;
- braku odpowiednich warunków mieszkaniowych;
- urodzenia chorego dziecka;
- braku odpowiedniego partnera, stałego związku;
- problemów z zatrudnieniem po powrocie z urlopu macierzyńskiego;
- obowiązków rodzicielskich;
- kolizji z karierą zawodową;
- zderzenia z obowiązującym prawem aborcyjnym;
- sytuacji geopolitycznej, bezpieczeństwa kraju;
- mody na bezdzietność.

Szerzej na temat przyczyn bezdzietności pisze Marcin Kędzierski w artykule zamieszczonym w tygodniku „Więź”⁷, gdzie podaje **25 zidentyfikowanych przez siebie barier i obaw związanych z posiadaniem dzieci**. Autor nie szereguje ich pod względem częstości wskazań, gdyż, cytując wstęp do artykułu: „**Powszechnie podzielana teza, że Polki chcą mieć dzieci, ale z jakiś przyczyn nie są w stanie zrealizować swoich prokreacyjnych planów, nie musi wcale być prawdziwa. W gruncie rzeczy nie wiemy, czy Polki i Polacy naprawdę chcą mieć dzieci**”. Podane przyczyny ograniczenia dzietności zawierają krótkie opisy problemu:

- 1. Zła sytuacja mieszkaniowa.** Niestety jest to problem strukturalny, z którym prawdopodobnie jako państwo niewiele zrobimy, przynajmniej w krótkim horyzoncie czasowym.
- 2. Słabość systemu instytucjonalnej opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.** Problem ten dotyczy zwłaszcza mniejszych ośrodków, w których ze względu na niewielką liczbę dzieci nie opłaca się zakładać placówek opiekuńczych.
- 3. Relatywnie niski poziom zaangażowania ojców w opiekę nad najmniejszymi dziećmi.**
- 4. Mała elastyczność czasu pracy rodziców małych dzieci.**
- 5. Niski poziom ochrony zatrudnienia młodych matek.** Sytuacja na rynku pracy może rodzić obawy potencjalnych matek o stanowisko pracy, poziom zarobków bądź inne przejawy dyskryminacji.
- 6. Kryzys gospodarczy i związana z nim niepewność.** Pojawiające się zawirowania związane z wojną w Ukrainie oraz na Bliskim Wschodzie, niepewna polityka celna oraz inne uwarunkowania geopolityczne skutkują wzrostem niepewności, powstrzymującej młode osoby przed zajęciem w ciężę.

⁷ <https://wiesz.pl/2022/11/10/25-powodow-dla-ktorych-polki-i-polacy-moga-nie-chciec-dzieci/>

7. **Luka edukacyjna.** Występuje pomiędzy kobietami i mężczyznami na korzyść tych pierwszych i może być barierą w zawieraniu trwałych związków.
8. **Niedopasowanie strukturalne płci.** Młode kobiety zamieszkują częściej średnie i duże miasta, młodzi mężczyźni częściej prowincję, co utrudnia proces tworzenia samych związków, a co za tym idzie posiadanie dzieci.
9. **Brak zrównoważonego przestrzennie tempa rozwoju społeczno-gospodarczego.** Nierówny poziom rozwoju przekłada się na brak miejsc pracy dla kobiet na prowincji, zmuszając je do migracji do większych ośrodków.
10. **Worksism.** Preferencja dla realizacji kariery zawodowej kosztem życia rodzinnego.
11. **Stygmatyzacja młodych matek.** W niektórych środowiskach urodzenie dziecka jest traktowane jako brak ambicji kobiety i obniża jej status społeczny. Dodatkowo pobieranie świadczenia 800+ jest negatywnie odbierane w pewnych kręgach.

12. **Syndrom matki Polski.** Postrzeganie, zwłaszcza przez starsze pokolenie, macierzyństwa jako „ofiary”, „wyrzeczenia” itp.
13. **Model aktywnego rodzicielstwa.** Postrzeganie wychowania dziecka jako konkurencji z innymi rodzicami, co skutkuje zaangażowaniem się w coraz szerszy zakres zajęć pozalekcyjnych kosztem własnych planów i aspiracji.
14. **Niska jakość opieki ginekologicznej, okołoporodowej i neonatologicznej/ pediatrycznej.** Problem dotyczy głównie prowincji, choć sytuacja w dużych ośrodkach niekoniecznie jest zdecydowanie lepsza.
15. **Brak dostępności aborcji.** W przypadku wystąpienia uszkodzeń płodu kobiety chciałyby mieć dostęp do szybkiej i profesjonalnej aborcji.
16. **Niska jakość opieki nad dziećmi z niepełnosprawnościami.** W sytuacji urodzenia dziecka z niepełnosprawnością istnieją obawy o pozostawienie matki samej z tym dzieckiem.
17. **Rosnący problem niepłodności.**
18. **Opóźnianie wieku urodzenia pierwszego dziecka.**
19. **Oslabienie trwałości związków.**
20. **Brak związków partnerskich.** Pomimo długich debat nie uchwalono prawa gwarantującego dostęp do przywilejów i praw przysługujących małżeństwom.
21. **„Reakcja laicka”.** Chęć zerwania z tradycyjnymi modelami i wyemancypowanie do modelu bardziej progresywnego. Może to doprowadzić do konfliktu między partnerami i zerwania związku.
22. **Trauma post-transformacyjna.** Obawa przed utratą partnera migrującego za pracą.
23. **Rewolucja seksualna.** W uproszczeniu: wzorce nie zachęcają do zakładania rodziny i posiadania dzieci.
24. **Zmiana modelu życia.** Większe zasoby materialne bardziej sprzyjają konsumpcyjnemu stylowi życia, nastawieniu na spełnianie własnych

ambicji i pragnień, co może przyczyniać się do ograniczania liczby dzieci.

25. Katastrofa klimatyczna. Zdaniem wybranych działaczy zmniejszenie populacji ludności wpłynie korzystnie na stan środowiska.

Przytoczone powyżej przyczyny niskiej dzietności z obydwu źródeł częściowo się pokrywają, ale na pewno nie wyczerpują wszystkich możliwych obaw. Bezsprzecznie jednak podstawą do wygłaszania tych tez jest niechęć do posiadania dzieci lub strach przed ich posiadaniem.

Ostatnim zagadnieniem poruszonym w bieżącym opracowaniu są **plany prokreacyjne**. Jak już wcześniej wspomniano, rozdźwięk między planami a realizacją może być dosyć istotny.

Z badania przeprowadzonego w 2023 roku przez Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) skierowanego do kobiet w wieku 18–45 lat⁸ wynika, że w Polsce **chęć posiadania dzieci wyraziło 32% respondentek**, w tym 17% w okresie najbliższych 3–4 lat. W porównaniu z wynikami analogicznego badania z 2017 roku wartości te zmalały odpowiednio o 9 i 8 punktów procentowych. Oznacza to, że **w okresie 2017–2023 odsetek kobiet w wieku 18–45 lat nieplanujących potomstwa wzrósł z 59% do 68%**, przy czym stopień deklaratywności w zakresie macierzyństwa jest uzależniony od wieku respondentki.

Zauważalne są różnice w planach prokreacyjnych mężczyzn i kobiet. Tylko wśród najmłodszych dorosłych (18–24 lata) kobiety i mężczyźni deklarują chęć posiadania potomstwa w podobnym stopniu. Natomiast wśród osób w wieku od 25 do 39 lat to mężczyźni dużo częściej niż kobiety twierdzą, że zamierzają mieć potomstwo⁹.

⁸ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2023/K_003_23.PDF

⁹ https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_004_10.PDF

Tabela 2. Odsetek respondentek udzielających odpowiedzi w sprawie planowania potomstwa w 2017 i 2022 roku

Wiek kobiet [w latach]	Planujące potomstwo				Nieplanujące potomstwa	
	w najbliższych 3–4 latach		w dalszej perspektywie			
	2017	2022	2017	2022	2017	2022
	[w procentach]					
18–24	29	22	55	49	16	29
25–29	50	27	20	28	30	45
30–34	34	31	5	14	61	55
35–39	12	15	2	3	86	82
40–44	4	2	1	2	96	96

Źródło: badanie CBOS.

Dostępne badania, analizy, opracowania, artykuły, prezentacje dosyć drobiazgowo opisują przyczyny problemów demograficznych, natomiast zastosowane środki jedynie łagodzą sam fakt posiadania potomka, zarówno w aspekcie finansowym, jak i społecznym oraz indywidualnym. Nie wpływają jednak na zwiększenie skłonności prokreacyjnych.

Wydaje się, że najważniejszym zadaniem są obecnie **działania na rzecz zmiany podejścia do problemów demograficznych**, wypracowanie akceptowalnego powszechnie modelu nie tylko rodziny z dziećmi, ale również samotnych rodziców czy związków wielokulturowych. Trzeba wykorzystać olbrzymi potencjał tkwiący w osobach pozbawionych partnerów życiowych, często bardzo dobrze wykształconych i materialnie samodzielnych, lecz całkowicie samotnych pomimo posiadania dziesiątek „przyjaciół” w sieci.

Bibliografia

<https://enewsroom.pl/aktualnosci/szczegoly/3018-niska-dzietno-w-polsce-to-efekt-luki-edukacyjnej>

<https://forsal.pl/gospodarka/demografia/artykuly/9391821,dlaczego-polki-nie-chca-rodzic-czynniki-ekonomiczne-sa-drugorzedne.html>

<https://ibs.org.pl/wp-content/uploads/2022/12/Czy-zwiekszenie-dzietnosci-w-Polsce-jest-mozliwe.pdf>

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WMP20220001196/O/M20221196.pdf>

<https://klubjagiellonski.pl/2022/11/02/dzieci-tak-ale-najpierw-dobry-maz-praca-i-dom-sztuczne-problemy-czy-realne-bariery-dla-mlodych/>

<https://klubjagiellonski.pl/2024/09/20/polska-po-cichu-znika-za-trzy-pokolenia-bedzie-nas-niecale-15-mln/>

<https://obserwatorgospodarczy.pl/2025/05/06/wspolczynnik-dzietnosci-w-polsce-na-katastrofalnie-niskim-poziomie/>

<https://oko.press/in-vitro-i-ukrainki-uratuja-nas-przed-zapascia-demograficzna>

<https://oko.press/jak-myslenie-ekonomiczne-tlumaczy-demografie>

<https://oko.press/pulapka-niskiej-dzietnosci-zbiera-zniwa-polki-nigdy-nie-rodzily-tak-malo-dlaczego-5-powodow>

<https://repozytorium.kul.pl/server/api/core/bitstreams/21444b8a-4704-420b-ad81-3e9da3012e1e/content>

<https://ruj.uj.edu.pl/server/api/core/bitstreams/9ae2be44-a797-44b9-9765-338987b61eb3/content>

https://sciaga.pl/tekst/57009-58-przyczyny_niskiej_dzietnosci_w_polsce

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosci/prognoza-ludnosci-na-lata-2023-2060,11,1.html>

<https://www.totylkoteoria.pl/powody-niskiej-dzietnosci/>

<https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114883,31649382,poziom-dzietnosci-w-polsce-jest-beznadziejny-polki-chca-rodzic.html>

<https://wiesz.pl/2022/11/10/25-powodow-dla-ktorych-polki-i-polacy-moga-nie-chciec-dzieci/>

<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Zwiekszenie-dzietnosci-w-Polsce-Na-przeszkodzie-koszty-macierzynstwa-8120751.html>

https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2023/K_003_23.PDF

https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_004_10.PDF

https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_2002_world_population_to_2300.pdf

Spis tabel

Tabela 1. Dynamika zmian liczby kobiet w wieku rozrodczym oraz ich udział w populacji kobiet ogółem w procentach	10
Tabela 2. Odsetek respondentek udzielających odpowiedzi w sprawie planowania potomstwa w 2017 i 2022 roku	21

Spis wykresów

Wykres 1. Prognozowana dynamika zmian liczby ludności Polski i Małopolski do 2060 roku w porównaniu do stanu z 2022 roku	5
Wykres 2. Struktura ludności Małopolski według grup wiekowych i współczynnik obciążenia ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym w latach 1995–2060	7
Wykres 3. Piramida wieku ludności Małopolski w 2024 i 2040 roku	8
Wykres 4. Przyrost naturalny na 1000 ludności w Polsce i Małopolsce w latach 2006–2024	9
Wykres 5. Współczynnik dzietności kobiet w Polsce i Małopolsce	11

www.obserwatorium.malopolska.pl

Egzemplarz bezpłatny

ISBN 978-83-68801-08-8

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

MAŁOPOLSKA

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej
w ramach programu Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021–2027